

# RUMANTSCH EMPRIMA LINGUA

## 1 Dotaziun da las lecziuns

	G1	G2	G3	G4	G5	G6
Rom da basa MAR Art 13	2	2				
Rom da basa			4	4	4	4
Rom d'accent						
Rom complementar						
Ulteriur rom obligatori						
Ulteriur rom						

## 2 Indicaziuns didacticass

Per cuntanscher las finamiras duai ins applitgar differentas metodos d'instrucziun (instrucziun frontala, lavur en gruppas, lavuratori, projects ed instrucziun da bloc). Igl è necessari da respectar ina tscherta continuitad da las tecnicas da lavur.

Per garantir in bun contact direct cun las regiuns rumantschas san ins applitgar las metodos da project, excursiuns e champs da lavur.

Per savair promover l'identitad interrumscha vegn collavurà tranter ils differents idioms (lecziuns e projects cuminaivels).

In agid per l'instrucziun da lingua è la rait didactica da Messelken.

I sa tracta d'ina taxonomia dubla da capacitads e nivels linguistics.

Las capacitads tadlar, leger, discurre e scriver san mintgamai vegnir cumbinadas cun in dals sis nivels linguistics: textematica, lexematica, morfematica, sintagmatica, fonematica e prosodia.

### 3 Finamiras globalas, materia d'instrucziun, interdisciplinaritad

#### 3.1 Rom da basa

Rom da basa 1./2. classa		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<p><b>Instrucziun da lingua</b>                      Repeter, cumpletar ed approfondar las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, morfologia)                      Introducir la sintaxa                      Sviluppar il stgazi da plects</p>	<p><b>Instrucziun da lingua</b>                      Exercizis da pronunzia e da dicziun                      Exercizis d'ortografia                      Diever dal stgazi da plects, exercizis cun ils vocularis correspundents                      Exercizis da morfologia e sintaxa                      Exercizis da lingua, resumaziuns e concepts</p>	<p>Tudestg/auters linguatgs esters: coordinaziun da la terminologia grammaticala, differenzas e parallels da structura</p>
<p><b>Lectura e litteratura</b>                      Leger e chapir differentas sorts da texts pratics                      Leger e tractar parts da la litteratura orala e scritta                      Leger e tractar texts d'auturas e d'auturs contemporans, litteratura per giuvenils</p>	<p><b>Lectura e litteratura</b>                      Lectura da texts simpels e pli pretensius ord la vita da mintgadi                      Lectura da ditgas e paraulas                      Lectura da poesias e raquints adattads                      Exercizis da teater (pitschnas scenas da teater, gieus auditivs)</p>	<p>Tudestg: cumparegliaziun da texts (paraulas, fablas, ditgas)</p>

<b>Rom da basa 3. classa</b>		
<b>Finamiras globalas</b>	<b>Materia d'instrucziun</b>	<b>Interdisciplinaritad</b>
<p><b>Instrucziun da lingua</b>  Repetar, cumplettar ed approfondir las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica)</p>	<p><b>Instrucziun da lingua</b>  Exercizis da pronunzia  Exercizis d'ortografia  Stgazi da pleds (vocabulari fundamental, locuziuns, neologissemes)  Repetiziun da la morfologia  Exercizis da different gener (p.ex. recitar poesias, improvisar e dramatisar, giugar scenas da teater, resumir e raquintar, describer, argumentar)  Exercizis, translaziuns, concepts e curts referats  Introducziun en la lavur cun las ovras da standard: grammaticas, vocabularis</p>	<p>Tudestg/auters linguatgs: elavuraziun da tscherts fenomens linguistics (pronunzia e dicziun, derivanza da pleds, sintaxa)  Cumparegliaziun da l'adiever dals temps e dals modus cun ils auters linguatgs neolatins e cun il tudestg  Coordinaziun da la terminologia grammaticala, differenzas e parallels da structura</p>
<p><b>Lectura ed analisa litterara</b>  Presentar ed exercitar differentas metodos da l'analisa litterara</p>	<p><b>Lectura ed analisa litterara</b>  Lectura da prosa, poesia e teater da differentas epocas  Lectura en classa ed individuala a chasa cun resumaziuns, elavuraziuns e.u.v.</p>	<p>Tudestg: cumparegliaziun da texts originals cun translaziuns</p>
<p><b>Istorgia da litteratura</b>  Presentar e tractar l'istorgia da la litteratura orala e scritta</p>	<p><b>Istorgia da litteratura</b>  Litteratura orala (p.ex. ditgas, paraulas, chanzuns e.u.v.), genres ed exempels</p>	<p>Istorgia/musica: coordinaziun da las lecturas cun las epocas che vegnan tractadas en istorgia, musica</p>
<p><b>Tematicas actualas</b>  Presentar e discutir la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics</p>	<p><b>Tematicas actualas</b>  Presentaziun e discussiun da la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics (p.ex. meds da massa, fatgs da linguatg, minoritads e.u.v.)</p>	<p>Istorgia: en connex cun tematicas actualas (movement da lingua, meds da massa)</p>

Rom da basa 4. classa		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<p><b>Instrucziun da lingua</b>  Repetet, cumpletter ed approfondir las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica)</p>	<p><b>Instrucziun da lingua</b>  Exercizis da pronunzia  Exercizis d'ortografia  Stgazi da plects (vocabulari fundamental, locuziuns, neologissemes)  Repetiziun da la morfologia e da la sintaxa  Approfondaziun da la stilistica  Exercizis da different gener (p.ex. recitar poesias, improvisar e dramatisar, giugar scenas da teater, resumir e raquintar, describer, argumentar)  Exercizis, translaziuns, concepts e curts referats  Introducziun en la lavur cun las ovras da standard: grammaticas, vocabularis</p>	<p>Tudestg/auters linguatgs: elavuraziun da tsherts fenomens linguistics (pronunzia e dicziun, derivanza da plects, sintaxa)  Cumparegliaziun da l'adiever dals temps e dals modus cun ils auters linguatgs neolatins e cun il tudestg</p>
<p><b>Lectura ed analisa litterara</b>  Preschentar ed exercitar differentas metodos da l'analisa litterara</p>	<p><b>Lectura ed analisa litterara</b>  Lectura da prosa, poesia e teater da differentas epocas  Metrica en la litteratura rumantscha  Lectura en classa ed individuala a chasa cun resumaziuns, analisas, commentaris, improvisaziuns, elavuraziuns e.u.v.</p>	<p>Tudestg: cumparegliaziun da texts originals cun translaziuns, terminologia litterara</p>
<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>  Preschentar e tractar l'istorgia ed il svilup da la lingua  Preschentar e tractar l'istorgia da la litteratura orala e scritta</p>	<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>  Emprima introducziun en l'istorgia ed il svilup da la lingua  Litteratura orala (p.ex. ditgas, paraulas, chanzuns e.u.v.) e scritta</p>	<p>Istorgia/musica/dissegn: coordinaziun da las lecturas cun las epocas che vegnan tractadas en istorgia, musica e dissegn</p>

Rom da basa 4. classa		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<b>Tematicas actualas</b> Preschentar e discutir la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics	<b>Tematicas actualas</b> Preschentaziun e discussiun da la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics (p.ex. meds da massa, instituziuns, fatgs da linguatg, minoritads e.u.v.)	Istorgia: en connex cun tematicas actualas (moviment da lingua, meds da massa, situaziun economica)

Rom da basa 5. classa		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<b>Instrucziun da lingua</b> Repeter, cumpletter ed approfondir las enconuschientschas linguisticas (pronunzia, ortografia, vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica) Cumparegliar cun ils ulteriurs idioms, cun il rumantsch grischun e cun auters linguatgs neolatins	<b>Instrucziun da lingua</b> Repetiziun ed approfondaziun dals differents aspects linguistics (p.ex. cun exercizis da stil, concepts, translaziuns e.u.v.) Cumparegliaziun cun ils ulteriurs idioms rumantschs, cun il rumantsch grischun e cun auters linguatgs neolatins, differenzas da structura, translaziuns Confruntaziun cun texts nunlitterars da differents champs specifics (terminologias spezialas) Lavur cun las ovras da standard: grammaticas, vocabularis, DRG, HWB	Tudestg/franzos/talian: elavuraziun da tscherts fenomenos linguistics  Biologia/musica/fisica e.u.v.: exercizis da terminologia en collavuraziun cun auters roms, oravant tut en connex cun la maturitad bilingua
<b>Lectura ed analisa litterara da prosa, poesia e teater da differentas epocas</b> Preschentar ed exercitar differentas metodos da l'analisa litterara	<b>Lectura ed analisa litterara</b> Lectura ed analisa da texts da las differentas epocas e da l'entir territori rumantsch Referats e lavurs individualas pli grondas en connex cun l'analisa litterara	Tudestg: cumparegliaziun da texts originals cun translaziuns

<b>Rom da basa 5. classa</b>		
<b>Finamiras globalas</b>	<b>Materia d'instrucziun</b>	<b>Interdisciplinaritad</b>
<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>            Preschentar e tractar l'istorgia ed il svilup da la lingua            Preschentar e tractar l'istorgia da la litteratura orala e scritta</p>	<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>            Survista generala da l'istorgia da la lingua            Survista da l'istorgia da la litteratura dal 16 e 17avel tschientaner            Lectura da texts exemplarics da las differentas regiuns e da las differentas epocas            Lavurs en classa ed individualas            Lavur cun las istorgias da litteratura (Crestomazia, Bezzola, Funtaunas e.u.v.)</p>	<p>Istorgia/dissegn/musica: coordinaziun da las lecturas cun las epocas che vegnan tractadas            Etica: collavuraziun specifica cun tractar la litteratura religiosa</p>
<p><b>Tematicas actualas</b>            Preschentar e discutir la situaziun actuala da lingua e cultura cun exempels pratics</p>	<p><b>Tematicas actualas</b>            Aspects e problems actuals, da la bilinguitad e da l'identitad            Tematicas linguisticas e politic-culturalas            Sensibilisaziun per l'identitad rumantscha</p>	<p>Istorgia/l'instrucziun civica: en connex cun tematicas actualas (moviment da lingua, meds da massa, situaziun economica)</p>

<b>Rom da basa 6. classa</b>		
<b>Finamiras globalas</b>	<b>Materia d'instrucziun</b>	<b>Interdisciplinaritad</b>
<p><b>Instrucziun da lingua</b>            Repeter, cumpletar ed approfondir las enconu-            schientschas linguisticas (pronunzia, ortografia,            vocabulari, morfologia, sintaxa, stilistica)            Cumparegliar cun ils ulteriurs idioms, cun il ru-            mantsch grischun e cun auters linguatgs neolatins</p>	<p><b>Instrucziun da lingua</b>            Repetiziun ed approfondaziun dals differents as-            pects linguistics (p.ex. cun exercizis da stil, con-            cepts, translaziuns e.u.v.)            Cumparegliaziun cun ils ulteriurs idioms ru-            mantschs, cun il rumantsch grischun e cun auters            linguatgs neolatins, differenzas da structura, trans-            lazziuns            Confruntaziun cun texts nunlitterars da differents            champs specifics (terminologias spezialas)            Lavur cun las ovas da standard: grammaticas, vo-            cabularis, DRG, HWB</p>	<p>Tudestg/franzos/talian: elavuraziun da tsherts fe-            nomens linguistics</p> <p>Biologia/musica/fisica e.u.v.: exercizis da termino-            logia en collavuraziun cun auters roms, oravant tut            en connex cun la maturitad bilingua</p>
<p><b>Lectura ed analisa litterara da prosa, poesia e            teater da differentas epocas</b>            Preschentar ed exercitar differentas metodas da            l'analisa litterara</p>	<p><b>Lectura ed analisa litterara</b>            Lectura ed analisa da texts da las differentas epo-            cas e da l'entir territori rumantsch            Differentas metodas da l'analisa litterara            Referats e lavurs individualas pli grondas en con-            nex cun l'analisa litterara</p>	<p>Tudestg/auters linguatgs: cumparegliaziun da texts            originals cun translaziuns</p>
<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>            Preschentar e tractar l'istorgia ed il svilup da la lin-            gua            Preschentar e tractar l'istorgia da la litteratura orala            e scritta</p>	<p><b>Istorgia da lingua e litteratura</b>            Survista generala da l'istorgia da la lingua</p> <p>Survista da l'istorgia da la litteratura dal 18 al            20avel tshientaner            Lectura da texts exemplarics da las differentas re-            giuns e da las differentas epocas            Lavurs en classa ed individualas            Lavur cun las istorgias da litteratura (Crestomazia,            Bezzola, Funtaunas e.u.v.)</p>	<p>Istorgia/musica/dissegn/auters roms: coordinaziun            da las lecturas cun las epocas che vegnan tracta-            das            Etica: litteratura religiusa</p>

Rom da basa 6. classa		
Finamiras globalas	Materia d'instrucziun	Interdisciplinaritad
<p><b>Tematicas actualas</b>            Preschentar e discutir la situaziun actuala da linguatg e cultura cun exempels pratics</p>	<p><b>Tematicas actualas</b>            Aspects e problems actuals, da la bilinguitad e da l'identitad            Tematicas linguisticas e politic-culturalas            Trilinguitad grischuna e quadrilinguitad svizra            Sensibilisaziun per l'identitad rumantscha</p>	<p>Istorgia: en connex cun tematicas actualas (moviment da lingua, meds da massa, situaziun economica)</p>